

Najnowsze zmiany legislacyjne - w k.p.k. i k.p.c

Konferencja pt „Najnowsze zmiany legislacyjne, szczególnie w k.p.k. i k.p.c” odbyła się 16 maja na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego. Zorganizowana została przez Ośrodek Badawczy Adwokatury im. adw. W. Bayera, Okręgową Radę Adwokacką w Katowicach oraz Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego.

Konferencję otworzył, witając zebranych, prof. dr hab. Czesław Martysz dziekan Wydziału Prawa i Administracji UŚ. Moderatorem spotkania był adw. Roman Kusz, wicedziekan ORA w Katowicach.

Wśród gości konferencji znaleźli się adw. Grzegorz Kopeć, wicedziekan ORA w Katowicach, adw. Cezary Goryszewski, dziekan ORA w Opolu, adw. Witold Pospiech, wicedziekan ORA w Częstochowie.

Projekt ustawy o biegłych sądowych był pierwszym tematem konferencji. Przedstawił go **adw. Jan Kuklewicz**, który omówienie treści proponowanych rozwiązań poprzedził przypomnieniem zmian, jakie już dokonały się w ustawie kodeks postępowania karnego w rozdziale 22 dziale V, w szczególności poprzez dodanie § 2a oraz nadanie nowego brzmienia § 3 art. 197, które to zmiany weszły w życie z dniem 8 kwietnia 2015r. (Dz.U. z 2015 pozycja 21), a także przywołane zostało nowe brzmienie § 5 w art. 202 oraz § 2 w art. 203 oraz 204 kpk, które to zmiany wchodzą z kolei w życie z dniem 1 lipca 2015r.

Do daty tej referent nawiązał także w kontekście omawianego projektu ustawy o biegłych sądowych, która pierwotnie (takie było założenie) również miała obowiązywać od dnia 1 lipca 2015r., która to data zdaje się wyznaczać nowe otwarcie w polskim procesie karnym. Szczegółowa informacja na temat nowych rozwiązań dotyczących biegłych, poprzedzona została również przypomnieniem doniosłej i stale wzrastającej ich roli przy rozstrzyganiu kwestii w oparciu o wiedzę specjalistyczną, istotną dla rozstrzygnięcia sprawy. Nie został przy tym pominięty cel, jaki przyświeca w toku procesu legislacyjnego, projektowanemu rozwiązaniu, jakim jest kompleksowe uregulowanie problematyki ustanawiania biegłych sądowych i to w sposób zapewniający dostęp do wysoko

wykwalfikowanych ekspertów. Taki zabieg winien przyczynić się do usprawnienia toku postępowań sądowych oraz przygotowawczych. Projekt ustawy, zaznaczono przy tym, dotyczy tylko biegłych sądowych i nie reguluje tzw. biegłych ad hoc (art. 195 kpk), a tym bardziej, co odnotowano nie bez rozczarowania - nie odnosi się do problematyki tzw. opinii prywatnych. Tego nie czyni również nowo przygotowana nowela do kodeksu postępowania karnego, co z racji czekającej nas kontrydktoryjności w postępowaniu jurysdykcyjnym trudno uznać za rozwiązanie służące temu modelowi sporu. Referat dotyczący wspomnianego projektu (w znacznej mierze bazującego na obowiązującym rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie biegłych sądowych) szczególną uwagę zwrócił zgromadzonym na te proponowane rozwiązania, które stanowią istotne novum lub wymagają dalszych przemyśleń w toku prowadzonych prac legislacyjnych.

Podkreślono szczególną formę ustanawiania biegłego sądowego i przez to dokonania wpisu na listę prowadzoną przez Prezesa Sądu Okręgowego, jaką jest decyzja administracyjna. Konsekwencją tego rozwiązania jest pełna kontrola decyzji w tym przedmiocie, na podstawie przepisów kodeksu postępowania administracyjnego ze wszystkimi konsekwencjami z tym związanymi i stanowi realizację zasadniczego rozwiązania, które zakłada, że każda ze stron ma prawo do zaskarżania orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Projektodawca przy tym przyjął założenie, iż organem wyższego stopnia (odwoławczym) jest Minister Sprawiedliwości. W tej sytuacji skargi na ostateczne decyzje administracyjne ministra rozpatrywał będzie WSA w Warszawie.

Podkreślono również rozwiązanie zapewniające biegłemu sądowemu korzystanie z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych.

W końcu zaznaczono nietrafne, zdaniem prelegenta, rozwiązanie dotyczące pierwszeństwa w wyborze biegłego sądowego (co wynika z art. 4 projektu) względem ekspertów spoza listy biegłych sądowych, co jest nieuzasadnioną ingerencją w samodzielność jurysdykcyjną sądu. Ta propozycja może sprawiać także w przyszłości problem związany z charakterem prawnym tego rozwiązania; czy stanowi ona jedynie niewiążącą dyrektywę dla sądu (sugestię w postępowaniu),

czy też naruszenie tej dyrektywy rodzi konsekwencje dalej idące, bo stanowiące podstawę do postawienia rozstrzygnięciu sądowemu zarzutu prawa procesowego w apelacji opartej o przepis art. 438 pkt. 2 kpk. Przywołano także pozytywną ocenę dla instytucji sygnalizacji pochodzącej od organów postępowania w zakresie sposobu wypełniania czynności przez biegłych, co z jednej strony przyczyni się do zakładanego usprawnienia postępowań (tak administracyjnych, cywilnych, jak i karnych), a także dokonywania prawidłowego, powtórnego wpisu biegłego na listę. Zwrócono również uwagę na potrzebę należytego wynagradzania biegłych sądowych.

Referat, który z aprobatą odniósł się do mających wkrótce nastąpić daleko idących zmian wynikających z przygotowywanych nowelizacji, zakończony został ogólną refleksją, sformułowaną przez autora rozprawy o duchu praw, sprowadzającej się do maksymy nie pytam jakie są prawa, ale jacy są sędziowie.

Następnie **adv. Marcin Imiołek** przedstawił reformę systemu sądowej kontroli administracji publicznej w świetle ustawy z dnia 9 kwietnia 2015 r. o zmianie ustawy - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, ogłoszonej w Dzienniku Ustaw z dnia 14 maja 2015 r. pod Poz. 658, przedstawiając w części wstępnej swojego wystąpienia przyczyny zmian, cele nowej regulacji oraz przebieg procesu legislacyjnego. Ostatecznie przyjęta ustawa opiera się na projekcie przedstawionym Sejmowi przez Prezydenta Rzeczypospolitej (druk nr 1633), uzupełnionym następnie przez projekt senacki (druk nr 2539). Pomimo ilości i znaczenia wprowadzanych zmian (jest ich aż 81), nowe prawo zacznie obowiązywać już po upływie trzech miesięcy od dnia ogłoszenia, przy czym zdecydowana większość nowelizowanych przepisów będzie miało zastosowanie również do postępowań wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy. *Vacatio legis* jest zatem wyjątkowo krótkie. Ustawa wprowadza cały szereg nowych rozwiązań prawnych, w tym budzącą najwięcej kontrowersji możliwość merytorycznego orzekania przez sądy administracyjne (por. art. 145a oraz art. 149 § 1b) w nowym brzmieniu). Temu zagadnieniu adv. M. Imiołek poświęcił najwięcej uwagi, nawiązując między innymi do gwarantowanej w art. 10 ust. 1 Konstytucji zasady trójpodziału władzy oraz wywodzonej z art. 184 ustawy zasadniczej kompetencji sądów administracyjnych zawężonej do kontroli działalności administracji publicznej.

W dalszej części wystąpienia zostały przedstawione kolejne istotne zmiany. Warto odnotować wprowadzenie możliwości uwzględnienia skargi kasacyjnej przez wojewódzki sąd administracyjny poprzez uchylenie zaskarżonego wyroku i ponowne rozpoznanie sprawy, jeżeli w sprawie zachodzi nieważność postępowania albo podstawy skargi kasacyjnej są oczywiście usprawiedliwione (art. 179a, nawiązujący do art. 395 § 2 k.p.c.), możliwość rozpoznania skargi kasacyjnej przez Naczelny Sąd Administracyjny na posiedzeniu niejawnym (art. 182 § 1), konieczność wypowiedzenia się stron co do ewentualnej rozprawy (art. 176 § 2 oraz 182 § 2), czy też ograniczenie uzasadnienia wyroku oddalającego skargę kasacyjną do oceny zarzutów skargi kasacyjnej (art. 193 in fine). Nowela porządkuje tryb wniesienia skargi kasacyjnej przez pełnomocnika z urzędu oraz wydawania opinii o braku podstaw do jej sporządzenia (art. 177) na podobieństwo rozwiązań znanych już procedurze cywilnej (por. art. 118 k.p.c.), realizując wskazania zawarte w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 25 lipca 2013 r., sygn. akt SK 17/12. Warto odnotowania jest również wprowadzenie obowiązku bezpośredniego doręczania sobie nawzajem pism w toku sprawy przez adwokatów, radców prawnych, doradców podatkowych i rzeczników patentowych pod rygorem ich zwrotu (art. 66 § 1 i § 2) oraz zwiększenie uprawnień referendarzy sądowych. Można zatem mieć nadzieję, że wchodzące w życie zmiany wydatnie skrócą czas oczekiwania na ostateczne rozstrzygnięcie spraw poddanych kognicji sądów administracyjnych.

Trzecim z kolei tematem prezentacji zmian w systemie prawnym był projekt ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnej informacji prawnej i edukacji prawnej społeczeństwa przedstawiony przez **adw. Grzegorza Eliasza**. Będący w toku prac legislacyjnych projekt ustawy regulować ma przede wszystkim przesądowy etap pomocy prawnej adresowanej do osób o niskim statusie majątkowym lub potrzebującej pomocy prawnej z przyczyn losowych. Przebieg procesu legislacyjnego, ze szczególnym uwzględnieniem udziału w nim przedstawicieli NRA przedstawił adw. Grzegorz Eliaz. Istotną część wystąpienia poświęcił zmianom, jakie w projekcie ustawy pierwotnie korzystnym dla prawników profesjonalnych, nastąpiły po posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 14 kwietnia 2015 r., na którym przyjęty został projekt istotnie zmieniony i w takiej

wersji przekazany do prac sejmowych. Prezentując poszczególne rozwiązania ustawy zwrócił uwagę na ograniczenie nieodpłatnej pomocy prawnej świadczonej przez adwokatów i radców prawnych do połowy punktów, bowiem w pozostałej części świadczenie pomocy prawnej przypadnie organizacjom pożytku publicznego. Rozwiązanie to w niekorzystny sposób dla beneficjentów tej pomocy przenosi ciężar usług z tej właściwej, bo profesjonalnej strony, na rzecz świadczenia pomocy przez osoby nie dysponujące odpowiednią wiedzą i doświadczeniami procesowymi, bowiem w ramach tych organizacji udzielać porad prawnych będą także prawnicy nie posiadający odpowiedniego przygotowania zawodowego. Osoby te, jak i same organizacje nie zostały poddane rygorom towarzyszącym wykonywaniu zawodu adwokata, wolne są bowiem od obowiązkowego ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej, nie wiążą ich ograniczenia reklamy, tajemnica służbowa, zasady etyki zawodowej, nie podlegają sądownictwu dyscyplinarnemu. Projektodawca rozszerzył też zakres przesądowej pomocy prawnej na uprawnienie do sporządzenia pisma inicjującego postępowanie sądowe. Pomimo poważnych wad przyjętych rozwiązań referujący uznał, że przyjęcie ustawy regulującej ten dotychczas zaniedbany obszar wpłynie korzystnie na dostęp obywateli do pomocy prawnej.

Po przerwie nastąpiła część poświęcona najnowszym zmianom legislacyjnym k.p.k.

Adw. prof. dr hab. Piotr Kruszyński swój wykład poświęcił zagadnieniom związanym z najnowszą nowelizacją kodeksu postępowania karnego, której wejście w życie zostało zaplanowane przez ustawodawcę na dzień 1 lipca 2015 r. W pierwszej kolejności prelegent przybliżył uwarunkowania historyczne związane z kształtowaniem się postępowania przygotowawczego pod rządem k.p.k. z 1928 r. i 1969 r. W szerokim zakresie omówił, jak ukształtowane jest postępowanie przygotowawcze w systemach państw obcych, ze szczególnym zwróceniem uwagi na unormowanie instytucji sędziego śledczego (model francuski) oraz sędziego do spraw postępowania przygotowawczego (model niemiecki). Następnie przybliżył przebieg prac legislacyjnych związanych z opracowaniem reformy kodeksu postępowania karnego, które zaowocowały uchwaleniem dwóch nowelizacji, tj. z dnia 27 września 2013 r. oraz z dnia 20 lutego 2015 r., których wejście w życie

ustawodawca zaplanował na dzień 1 lipca 2015 r. Mając na uwadze wskazane nowele adw. prof. dr hab. Piotr Kruszyński omówił kluczowe zmiany odnoszące się do postępowania przygotowawczego w zakresie modelu tego postępowania ukształtowanego nową zawartością normatywną przepisu art. 297 § 1 pkt 5 k.p.k., zasad utrwalania przebiegu przeprowadzanych czynności dowodowych (art. 311 k.p.k.), instytucji końcowego zapoznania z materiałami postępowania przygotowawczego (art. 321 k.p.k.) oraz konsensualnych sposobów zakończenia postępowania karnego przewidzianych odpowiednio w art. 335 k.p.k. i art. 387 k.p.k.

Następnie głos zabrała **adw. dr hab. Monika Zbrojewska**, która przybliżyła uczestnikom wykładu zmiany, jakie wyżej wskazane nowelizacje do kodeksu postępowania karnego, objęły postępowanie przed sądem w pierwszej instancji oraz postępowanie odwoławcze. W pierwszej kolejności prelegentka zasygnalizowała uchylenie w kodeksie postępowania karnego instytucji powoda cywilnego, po czym szerzej omówiła nowe ujęcie zasady kontradiktoryjności ukształtowane nową treścią art. 167 k.p.k. oraz art. 367a k.p.k. i rzutujące na to rozwiązania związane z zasadą bezpośredniości realizowaną na rozprawie, w szczególności w postaci art. 389 k.p.k., art. 391 k.p.k. oraz art. 392 k.p.k. W dalszej kolejności adw. dr hab. Monika Zbrojewska przybliżyła zupełnie nowe rozwiązanie przyjęte przez dodany art. 404a k.p.k. w zakresie możliwości dokonywania czynności dowodowych przez oskarżyciela publicznego w czasie przerwy lub odroczenia rozprawy oraz regulację odnoszącą się do uzasadniania wyroku (art. 422 k.p.k. i art. 424 k.p.k.). Prelegentka w odniesieniu do postępowania odwoławczego przede wszystkim omówiła treść środka odwoławczego i formułowania zarzutów (art. 427 k.p.k.), zakres apelacji (art. 447 k.p.k.), przebieg postępowania dowodowego (art. 452 k.p.k.) oraz rozstrzygnięcia sądu odwoławczego (art. 437 k.p.k. i art. 455a k.p.k.).

Uczestniczący w konferencji członkowie izb katowickiej oraz bielsko-bialskiej, częstochowskiej, krakowskiej, wrocławskiej z zainteresowaniem wysłuchali w/w wystąpień biorąc żywy udział w toczącej się na bieżąco dyskusji.

Uczestnictwo w konferencji stanowiło formę doskonalenia zawodowego w rozumieniu §4 pkt. b) Uchwały nr 57/2011 z dnia 19 listopada 2011 r.

dotyczącej doskonalenia zawodowego i zapewniło uzyskanie 5 punktów szkoleniowych.

Zamykając konferencję adw. Roman Kusz podziękował uczestnikom spotkania - prelegentom oraz słuchaczom.

